

Összeállító: REBAY LÁSZLÓ

Összeállítás ideje: 1974.

TART.: MINTÁZOTT TARSOLYOK SOMOGYBAN
(Dobogók)

1 lap

Földrajzi mutató: SOMOGY MEGYE

Szákmutató: XV, B, 1,

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖRÖS

ÁTVEZETVE AZ EGYSEBES LTK. 2839-es TETELE ALÓL

11/26/34.

2839. Mintázott tarselyok Somogyban

Már a honfoglalás kori tarsolylemezeletek bizonyítják öseinknél a bőrtáskák, tarsolyok viselését, ami a harcos lovasnépnél nélkülözhetetlen volt. Történelmünk folyamán minduntalan találkozunk velük. Nemcsak a katonai öltözéknek volt kelléke a bőrtáska, a magyar jobbágyi ruháknak (ing és gatyja) sem volt zsebük, így bőrtáskában hordták magukkal napi élelmüket.

Erre a célra nagyságra és formára legalkalmasabb bőrtáska, a tarsoly volt, melynek viselése elkísér századunk 30-as, 40-es éveit, és csak a népi öltözékek eltűnésével szűnik meg végleg.

A tarsolyokat eleinte a pásztrok készítették a messze pusztákon, az erdőrengetegekben saját szükségletükre, egyszerű kidolgozással. Később már csikóbőrrel vonták be kulacsait, és díszítésül sallangokat varrtak rá. Maguk fonták a díszes karikás ostorokat, és maguk készítették a pásztortornával vagy a magyar címerrel cifrázott tarsolyukat is. Ezeket nem árulták, nem vitték vásárra, hanem egy másik pásztorral, a szépen faragó juhásszal cifrabotért cserélték el, mert ez is hozzá tartozott — a cifrázott tarsollyal együtt — a pásztor ünnepi öltözkéhez.

Készítettek szíronyozott varrású cifratarsolyt, melynek díszítését egy vékonyra hasított szíj különböző mintájú bevarrása adta, de a legcifrábbnak a ráhajtólapja domborítással volt figurázva. Ez a kezdetleges bőrdomborítás nagyon lassú és körülményes munka volt.

Somogyban sok volt az erdő és az uraság, sok volt a pásztor és a betyár, sok tarsolyra volt szükség: már a módosabb gazdák is tarsollyal jártak a szőlőhegyre, egy kis harapni-velőt és a nagy pincekulcsot rejtve el benne. Viselői igényesebbek lettek, már nem elégedtek meg a szőrös bőr vagy "vikszes bőr" tarsollyal, már szíronyozott vagy círmintásat vásároltak. Ezeket először a duhaj betyárok kezdték hordani, de hamar átvették az erdészek, akik erdei jelenetet ábrázoló mintájút, a

magyar címereset pedig a hajdúk, majd az úttörők használták, s ebből lassan státuszszimbólum lett!

A mindig jobban keresett cifratarsolyokat a XIX. században már zsiros, vikszes tehénbőrből a szijgyártók készítették, ekkor már meghatározott nagyságban és formában, és a vásárokból árulták. Tömeges előállításukhoz negatív faragású mintafákat csináltak.

A simára csiszolt mintafán a figura tükörképe finoman volt kifaragva, mert a présben kiszáradó nedves bőr a legvékonyabb karcot is átvette, és véglegesen megtartotta.

A tarsoly elkészítésére a bőrt meleg vízben áztatva jól megpuhították, ráfektették a mintafára, és egy másik, simára csiszolt, keményfa lappal lefedve, egy szőlőpréshez hasonló csavaros présel összenyomták. Itt a bőrt kiszikkadásiig — a prést meg-meghúzva — 1-2 napig állni hagyták. Azután a tarsoly széleit összevarrták, kifordították és a cifrázott ráhajtóra, két kis szijat varrtak, melyekkel az alján lévő csathoz rögzítették.

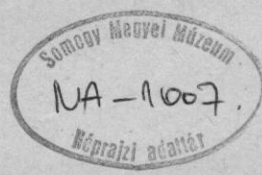
A legszebb tarsoly mintafákat id. Kapoli Antal juhász faragta, melyekből csak alig egypár volt használatban. Előkerült egy K. A. betűjelű mintafa, amelyről valószínűleg Kapoli saját részére készített tarsolyt. Egy másik M. K. betűjelzésű mintafáról, melyet egy régi padláson találtak, régi gazdája: Bene József szijgyártó azt állítja, hogy azok Kapoli apjának: Mihálynak a névbetűi, és a mintafára véletlenül — a monogramot elcserélve — faragták ki. Mindenestre könnyen megállapítható, hogy a két mintafát id. Kapoli Antal faragta, mert nemcsak stílusában és kidolgozásában azonosak, de még a K. betűk megrajzolásában is egyeznek. Nehezen hihető, hogy azt apja részére faragta volna, mert mégiscsak M. K. jelzésű, ami valószínűleg magyar koronát jelentett.

Kapoli a vótai Bende szijgyártó apjával kialakult barát

ság alapján készítette el a négy darab mintafát, mert a többi itt lakó szijgyártónál ilyenek nem találhatóak, sőt nem is tudnak ilyenekről. Ezek a tükörfaragású, szép mintafák id. Kapoli Antal késői, kiforrott munkái a cifratarsolyok figurázására készültek.

Bende József kadarkúti szijgyártó szóbeli adatai alapján, és az előkerült négy mintafát látva írta:

Répay Lajos
ny. gyógyszerész

Somogyi Néplap 1974
márc. 21.
Pásztor mintázott tarsoly